

วิสามัญฆาตกรรมกับ ความยุติธรรมทางอาญา

๑. บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๒ นั้นได้บัญญัติรับรองโดยกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และมาตรา ๘๑ (๒) รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ให้พ้นจากการล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในกรณีที่มีความตายของบุคคลซึ่งเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ อันเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน รัฐจึงมีหน้าที่ในการตรวจสอบความตายนั้นโดยการชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้ทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย และถ้าตายโดยคนทำร้ายใครเป็นผู้กระทำ อันเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่พลเมืองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ความตายของบุคคล เกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า “การวิสามัญฆาตกรรม” ด้วยแล้ว ย่อมก่อให้เกิดคำถามขึ้นในสังคมไทยเสมอว่าการวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และผู้ตายได้รับความเป็นธรรมจากรัฐหรือไม่

เพื่อความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องของการวิสามัญฆาตกรรมและการชันสูตรพลิกศพ ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการในการตรวจสอบความตายของบุคคลซึ่งเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอันเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๘ หรือการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งกระบวนการยุติธรรม

สามารถเข้าไปตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงานได้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานว่ากระทำไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์หรือไม่ นั่น คอลัมน์ การปฏิรูปกฎหมาย : LAW REFORM ใคร่ขอนำเสนอบทความเรื่อง “วิสามัญฆาตกรรมกับความยุติธรรมทางอาญา” ดังนี้

๓. ลักษณะของคดีวิสามัญฆาตกรรม

โดยหลักการแล้วไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจเจ้าพนักงานฆาตกรรมหรือทำร้ายคนร้ายได้ เพราะบุคคลทุกคนไม่ว่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและมีอัตราโทษตามกฎหมายสูงเพียงใด ก็ย่อมมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มีสิทธิได้รับการสอบสวนและพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เจ้าพนักงานไม่มีสิทธิตัดสินความผิดและลงโทษบุคคลเหล่านั้นด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นที่เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังกับคนร้ายได้ ๒ กรณีด้วยกันคือ

กรณีที่ (๑) เจ้าพนักงานกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘^๑ หรือ

กรณีที่ (๒) เจ้าพนักงานได้กระทำไปเพื่อป้องกันทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓^๒

ทั้งนี้ หากพิสูจน์ไม่ได้ว่าการฆ่าหรือทำร้ายคนร้ายของเจ้าพนักงานเข้าเงื่อนไขดังกล่าวมาข้างต้นเจ้าพนักงานจะต้องมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งการพิสูจน์การกระทำของเจ้าพนักงานที่ฆาตกรรมคนร้ายดังกล่าวนี้กฎหมายเรียกว่าวิสามัญฆาตกรรม^๓

สำหรับคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” นั้น เป็นถ้อยคำที่นักกฎหมายใช้กันติดปากมาจากกฎหมายฉบับเก่าซึ่งถูกยกเลิกไปแล้ว คือ พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. ๒๔๕๗ ซึ่งในมาตรา ๗ ข้อ ๑ บัญญัติว่า “ฆาตกรรมอันเปนวิสามัญนั้น คือผู้ตาย ๆ ด้วยเจ้าพนักงานฆ่าตาย ในเวลากระทำการตามหน้าที่ ยกตัวอย่างดังเช่นเจ้าพนักงานไปจับผู้ต้องหาว่าเปนโจรเปนผู้ร้าย และฆ่าผู้ต้องหาว่าเปนโจรเปนผู้ร้ายนั้น

^๑ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘

“ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้นั้นไม่มีความผิด”.

^๒ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓

“ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในกรณีนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น”.

^๓ช.ข้างหัวหน้า, วิสามัญฆาตกรรม, สืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม เว็บไซต์ www.library.coj.go.th.

ตายในเวลาจับตัวนี้เป็นต้น เรียกว่าเป็นเหตุวิสามัญ”^๔ ปัจจุบันไม่ปรากฏคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดแล้ว แต่นักกฎหมายก็ยังคงนิยมใช้และเข้าใจตรงกันว่า หมายถึง การพิสูจน์การกระทำของเจ้าพนักงานในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ วรรคสาม

๓. การชันสูตรพลิกศพ การไต่สวนการตายโดยศาล และการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม

เมื่อคดีวิสามัญฆาตกรรมเป็นคดีที่ความตายของบุคคลเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ จึงถือเป็นกรณีที่มีการตายโดยผิดธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นการตายที่ถูกผู้อื่น (เจ้าพนักงาน) ทำให้ตาย หรือเป็นการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพเช่นเดียวกับคดีการตายโดยผิดธรรมชาติทั่วไป แต่กฎหมายได้กำหนดให้มีมาตรการในการตรวจสอบการตายเพิ่มขึ้นเพื่อคุ้มครองชีวิตของบุคคล และพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงาน โดยกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำโดยสหวิชาชีพ กำหนดให้มีพนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ และการสอบสวนคดี และกำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาล ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๘ ถึง มาตรา ๑๕๖ สรุปได้ดังนี้

^๔ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับการปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๖.

(๑) การชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพ หรือ Autopsy คือการตรวจพิสูจน์ศพเพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตาย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีขึ้นเมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ ได้แก่ การฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยยังมีปรากฏเหตุ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน เว้นแต่เป็นการตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

สำหรับการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ วรรคหนึ่ง กำหนดให้ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ร่วมกันเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ทั้งนี้ การกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำโดยสหวิชาชีพดังกล่าวเป็นมาตรการเพื่อป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานผู้ก่อเหตุวิสามัญฆาตกรรม บิดเบือนข้อเท็จจริงในการตรวจชันสูตรพลิกศพได้

เมื่อทำการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนพยานหลักฐานทำเป็นสำนวนชันสูตรพลิกศพขึ้น โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ วรรคสี่ กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลา ทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

(๒) การไต่สวนการตายโดยศาล

ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วเสร็จ พนักงานอัยการจะต้องดำเนินการขอให้ศาลไต่สวนการตายเพื่อให้ศาลตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ วรรคห้า กำหนดให้พนักงานอัยการต้องทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำเท่าที่จะทราบได้ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ก่อนการไต่สวนดังกล่าวศาลจะปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อย ๑ คน เท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้นบุคคลดังกล่าวนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ

แต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความเข้ามาในคดีก็ให้ศาลตั้งทนายความขึ้น เพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย ทั้งนี้ การซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และ นำสืบพยานหลักฐานอื่นของญาติผู้ตายนั้น เป็นการกระทำเพื่อแสดงให้เห็นความผิดอาญาของ เจ้าพนักงาน และส่งผลให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนมีคำสั่งฟ้องเจ้าพนักงานนั้น เช่น ชี้ให้เห็นว่าไม่ใช่การตายในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือการกระทำของเจ้าพนักงานไม่ใช่การป้องกันตัว หรือเป็นการป้องกันเกินสมควรกว่าเหตุ เป็นต้น

ในการรับฟังข้อเท็จจริงจากการสืบพยานนั้น หากข้อเท็จจริงที่ได้ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่งก็ได้ คำสั่งของศาลนี้ย่อมถึงที่สุด จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น และเมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้วจะส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

อนึ่ง การไต่สวนการตายกรณีนี้เป็นกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและรวบรวมหลักฐานในเบื้องต้นเพื่อให้ทราบว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน สาเหตุที่ตายคืออะไร และถ้าตายโดยคนทำร้ายใครเป็นผู้กระทำ และความตายดังกล่าวเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาหรือไม่

หากศาลไต่สวนการตายแล้วไม่พบว่าเป็นผลจากการกระทำผิดอาญา เช่น คนร้ายฆ่าตัวตายในระหว่างอยู่ในความควบคุม ศาลจะส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพต่อไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณา และคดียอมยุติลง

แต่หากศาลไต่สวนการตายแล้วพบว่าเป็นผลจากการกระทำผิดอาญา คือ เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เช่น เจ้าพนักงานผู้จับปืนยิงคนร้าย

ศาลจะส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนการไต่สวนของศาลพร้อมสำนวนชั้นสูตรพลิกศพไปรวมเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม เพื่อให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบคดีวิสามัญฆาตกรรมดำเนินการสอบสวนต่อไปตามขั้นตอน และเมื่อสอบสวนเสร็จแล้วก็จะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพร้อมความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง กรณีนี้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเท่านั้นที่จะมีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๓ วรรคท้าย^๕

(๓) การสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าการไต่สวนการตายโดยศาลนั้นเป็นเพียงกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและรวบรวมหลักฐานในเบื้องต้นเท่านั้น ไม่ใช่การดำเนินคดีอาญาโดยตรงสำหรับความผิดของเจ้าพนักงานผู้ก่อให้เกิดความตายหรือความผิดที่ผู้ตายได้กระทำความผิด ดังนั้น ภายหลังจากการไต่สวนการตายจึงต้องมีการดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมายโดยพนักงานสอบสวนและศาลที่มีเขตอำนาจ^๖ ซึ่งการสอบสวนในกรณีนี้กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวนด้วย โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๕/๑ กำหนดให้การสอบสวนในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้อันตรายแก่เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวน การสอบสวนดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบโดยพนักงานอัยการอาจให้คำแนะนำ ตรวจสอบพยานหลักฐาน ถามปากคำ หรือสั่งให้ถามปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ตั้งแต่เริ่มการทำสำนวนสอบสวนนับแต่โอกาสแรกเท่าที่จะพึงกระทำได้ แต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควรไม่อาจรอพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนสอบสวนให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนต่อไปได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอพนักงานอัยการไว้ในสำนวนและถือว่าการทำสำนวนสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย

๔. ข้อควรพิจารณาคำสำคัญ

การชั้นสูตรพลิกศพ การไต่สวนการตาย และการสอบสวนดังกล่าวมานั้นเป็นกระบวนการที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อพิสูจน์การกระทำของเจ้าพนักงานในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และเมื่อพิจารณากระบวนการดังกล่าวแล้วเห็นว่ามีประเด็นข้อกฎหมายที่สำคัญและสมควรได้รับการพิจารณา ดังนี้

^๕ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๓ วรรคท้าย

^๖ในคดีฆาตกรรม ซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการแทนเท่านั้นมีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง”.

^๖ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, การชั้นสูตรพลิกศพ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๑), หน้า ๗๐.

(๑) ประเภทคดีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพและไตสวนการตาย คดีที่ความตายของบุคคลเกิดการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ วรรคสาม ซึ่งจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพและไตสวนการตายนั้น หมายถึงคดีที่ความตายของบุคคลเกิดขึ้นจากการกระทำโดยเจตนาของเจ้าพนักงาน เป็นการกระทำของเจ้าพนักงานโดยตรงเท่านั้นไม่รวมถึงการกระทำของบุคคลอื่น และต้องเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่

คดีที่ความตายของบุคคลเกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้น หมายความว่าความรวมถึงความตายที่เกิดขึ้นในระหว่างถูกควบคุมทั้งในชั้นสอบสวน ในชั้นพิจารณาคดี และต้องโทษตามคำพิพากษา และไม่ว่าสาเหตุการตายจะเกิดจากการฆ่าตัวตาย เจ็บป่วยตาย หรือถูกผู้อื่นทำให้ตาย เพราะเมื่อเป็นความตายที่เกิดขึ้นระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานแล้วก็สมควรจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพและไตสวนโดยศาลเพื่อความเป็นธรรมของทุกฝ่าย

(๒) การชันสูตรพลิกศพและไตสวนการตาย การชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน และถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ กฎหมายห้ามไม่ให้มีการฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาล^๑ ใดๆก็ตาม กรณีดังกล่าวไม่รวมถึงกรณีที่ไม่มีการชันสูตรพลิกศพเลย หรือมีการชันสูตรพลิกศพแต่ไม่สมบูรณ์ เช่น ผู้ที่ลงนามเป็นแพทย์ในใบชันสูตรพลิกศพเป็นเพียงสัปเหร่อ หรือโดยสภาพไม่อาจมีการชันสูตรพลิกศพได้ เช่น ศพถูกเผาไปแล้ว ซึ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องจำเลยต่อศาลได้ เพราะกฎหมายห้ามฟ้องเฉพาะการชันสูตรพลิกศพไม่เสร็จ แต่ไม่ห้ามฟ้อง

^๑ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๙

“ให้ทำการสอบสวนรวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่มีความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ตั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ถือว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาล”.

กรณีไม่มีการชันสูตรพลิกศพเลย กฎหมายห้ามพนักงานอัยการฟ้องคดีที่ไม่มีการสอบสวนก่อน แต่ไม่ได้ห้ามกรณีไม่มีการชันสูตรพลิกศพก่อน ทั้งนี้ จะให้มีการชันสูตรพลิกศพทุกรายย่อมเป็นไปได้ และกฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ให้ฟ้องผู้ต้องหาถ้าไม่มีการชันสูตรพลิกศพนั้น^๕

การไต่สวนการตายและมีคำสั่งในคดีวิสามัญฆาตกรรมโดยศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพอยู่นั้น ปัจจุบันมีแนวทางซึ่งศาลถือปฏิบัติและตรงกับความเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่ เห็นว่าศาลชั้นต้นดังกล่าวหมายถึงเฉพาะศาลอาญาและศาลจังหวัดเท่านั้น ไม่รวมถึงศาลแขวง ศาลแขวงไม่มีเขตอำนาจในการไต่สวนการตายและมีคำสั่งได้

(๓) บทบาทของพนักงานอัยการ การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าไปมีบทบาทในการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวน แพทย์ และพนักงานฝ่ายปกครอง เข้าไปมีบทบาทในการสำนวนชันสูตรพลิกศพและไต่สวนการตาย และมีบทบาทในการสำนวนสอบสวนนั้นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับประชาชนว่าพนักงานอัยการซึ่งเป็นคนกลางจะเข้าตรวจสอบความจริงด้วยความเที่ยงธรรม รอบคอบ และโปร่งใส อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวคงไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ถ้าไม่มีองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในทางนิติเวชศาสตร์ ความพร้อมในด้านจำนวนบุคลากรของพนักงานอัยการมาประกอบ

๕. บทสรุป

“คดีวิสามัญฆาตกรรม” นั้น เปรียบเสมือนเหรียญซึ่งจะต้องพิจารณาทั้งสองด้าน ด้านแรกคือ สิทธิในชีวิตของบุคคลซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ และรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองพลเมืองของรัฐให้พ้นจากการถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าหน้าที่และควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ด้านที่สองคือ หน้าที่ของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมาย ไม่กระทำการใดอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และรัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ควบคุมอาชญากรรมและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน และคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ได้รับความปลอดภัย ดังนั้น ในกรณีที่มีเหตุวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นสังคมไทยจึงต้องทำการพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ควรด่วนตัดสินว่าเจ้าหน้าที่ตั้งใจจับตายและผู้ตายตายโดยไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือตัดสินว่าผู้ตายเป็นคนชั่วร้าย เป็นภัยสังคม สมควรแล้วที่จะถูกจับตายจะได้ไม่มีใครเดือดร้อนอย่างนี้เป็นต้น แต่จะต้องรอกกระบวนการพิสูจน์การกระทำตามกฎหมายเสียก่อนว่าคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่จริงหรือไม่ เจ้าหน้าที่กระทำให้ไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และผู้ตายได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ความยุติธรรมทางอาญาเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทยต่อไป ๑

^๕เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด จีรรัชการพิมพ์, ๒๕๕๑) หน้า ๕๖๔.